

آینه پژوهش

سال سی و هفتم، شماره سوم
مرداد و شهریور ۱۴۰۵
ISSN:1023-7992

دوماهنامه نقد کتاب، کتاب شناسی و
اطلاع رسانی در حوزه فرهنگ اسلامی

۲۱۹

۲۱۹

دوماهنامه
آینه پژوهش

سال سی و هفتم، شماره سوم
مرداد و شهریور ۱۴۰۵

سیدعلی میرافضلی | والتر برونو هنینگ / سید احمد رضا قائم مقامی | امید حسینی نژاد | مجید جلیسه
حبیب الرحمن شروانی / شیوا امیرهدایی | آریا طبیب زاده | رقیه فراهانی | کمال الدین دعایی | میلاد بیگدلو
حیدر عیوضی | علی راد | اصغر ارشاد سربابی | منوچهر فروزنده فرد | محمّد جوکار باصری | مهدی مهریزی
محمد هادی توکلی | رضا استادی | سیدعلی کاشفی خوانساری | سعید مهدوی فر | جویا جهاًنبخش
فرهاد طاهری | رسول جعفریان

فهرست شاعران سفینه رباعیات استانبول: دستنویس شماره ۱۲۰۳ کتابخانه دانشگاه استانبول
| دو خطا در روایات عربی در باب مانویّت | خراسانیات (۹): تحفه ای گرانقدر از میراث گمشده صاحب بن
عباد در نیشابور قرن چهارم قمری | چاپ نوشت (۲۴): رسانه چاپ و بازآرایی منازعات فرقه ای در شبه قاره
هند؛ مطالعه موردی تحفه اثناعشریه، صوارم الالهیات و حسام الإسلام | مطالعات زبان و ادب فارسی در
شبه قاره (۳): قصاید مطهر | یادداشت های لغوی و ادبی (۸): درباره «ایش» و «ایش شاءالله» و «ایشالا»
| اشعار تازه یاب از شاعران دوره قاجار با استناد به نشریات آن عصر: مقاله نهم، اشعار نویافته از ابراهیم
پورداوود | مجموعه های ویراسته در نشر دانشگاهی: راهنمای جامع گونه ها | قطعه ای از تاریخ ترجمه
عربی به فارسی | آینه های شکسته (۱۴): «مُسَوِّمین» (آل عمران: ۱۲۵) در ترجمه های قرآن؛ رویکرد ریشه
شناختی در برابر داستان سرایی | طومار (۱۶): نردبان شکسته (۹): تحلیل انتقادی مصادر اسطوره حفظ
نقد و بررسی کتاب مجمع النوادر (کتابی از میراث داستانی شبه قاره) | درباره «نگاهی به واژگان لغت
فرس» | نقدی بر مقاله «امامت و ولایت در محاق ترجمه ای جدید از قرآن کریم» | نگاهی تحلیلی به
کتاب موسوعة المباحث الاصولية و ادلتها | بررسی انتقادی «سیدرضی لاریجانی و مکتب عرفانی تهران»
| کتابشناسی جامع آیت الله رضا استادی

نکته، حاشیه، یادداشت

پیوست آینه پژوهش: ♦ حسرت تمدنی و ایدئولوژی احیا در یک منظومه فارسی شبه قاره

Ayeneh-ye-

Pazhoohesh

Vol.37, No.3

Aug - Sep 2025

A bi-monthly journal exclusively
review & information dissemination

219

dedicated to book critique, book
in the field of Islamic culture

فهرست شاعران سفینه رباعیات استانبول

(دستنویس شماره ۱۲۰۳ کتابخانه دانشگاه استانبول)

سید علی میرافضلی

| ۷ - ۳۹ |

۷

آینه پژوهش | ۲۱۹

سال ۳۷ | شماره ۳

مرداد و شهریور ۱۴۰۵

چکیده: در کتابخانه دانشگاه استانبول، دستنویسی از یک رباعی نامه کهن باقی است (به شماره ۱۲۰۳) که مشتمل بر ۳۶۰۰ رباعی از ۲۹۸ شاعر است و شباهت آشکاری با نزهة المجالس جمال خلیل شروانی دارد. برگ‌های این دستنویس در گذر ایام به هم ریخته و ابواب و فصول آن بسیار آشفته شده و ورق‌های اول و آخر آن نیز از دست رفته است. بنابراین نه از نام کتاب خبری اثری باقی مانده و نه از تدوین کننده آن. نسخه، فاقد رقم کاتب است؛ اما به احتمال زیاد در قرن نهم کتابت شده است. مقایسه این رباعی نامه با نزهة المجالس نشان می‌دهد که گردآورنده آن به نسخه‌ای متفاوت با دستنویس موجود نزهة المجالس دسترسی داشته است. وی رباعیاتی نیز از شاعرانی که بعد از زمان تألیف نزهة المجالس به عرصه آمده‌اند، مانند خواجه نصیرالدین طوسی و سعدی به رباعی نامه خود افزوده و ویراست تازه‌ای از نزهة المجالس عرضه داشته است. تاریخ تدوین مجدد این رباعی نامه، نیمه دوم قرن هشتم هجری قمری برآورد می‌شود. در مطلب پیش رو، نمایه‌ای از شاعران موجود در سفینه رباعیات استانبول عرضه شده است.

کلیدواژه‌ها: رباعی نامه، سفینه رباعیات استانبول، نزهة المجالس، جمال خلیل شروانی، کتابخانه دانشگاه استانبول.

An Index of the Poets in the Istanbul Anthology of Quatrains

Istanbul University Library, MS 1203

Seyed Ali Mir Afzali

Abstract: Istanbul University Library holds a manuscript of an early anthology of quatrains, catalogued as MS 1203. It contains 3,600 quatrains by 298 poets and bears a clear resemblance to Jamāl Khalīl Shirvānī's *Nuzbat al-majālīs*. Over time, the manuscript's folios have fallen out of order, leaving its books and chapters in considerable disarray; its opening and concluding folios have also been lost. Consequently, no trace remains of either the work's title or the identity of its compiler. The manuscript has no scribal colophon, but it was most probably copied in the ninth/fifteenth century. A comparison of this anthology with *Nuzbat al-majālīs* indicates that its compiler had access to a recension different from the surviving manuscript of that work. He also added quatrains by poets who emerged after the compilation of *Nuzbat al-majālīs*, including Naṣīr al-Dīn Ṭūsī and Sa'dī, thus producing a new recension of the work. This revised anthology is estimated to have been compiled in the second half of the eighth/fourteenth century. The present article provides an index of the poets represented in the *Safīna-yi rubā'īyyāt-i Istanbul*.

Keywords: quatrain anthology, *Safīna-yi rubā'īyyāt-i Istanbul*, *Nuzbat al-majālīs*, Jamāl Khalīl Shirvānī, Istanbul University Library.

سفینه‌های کهن شعر، منابع مهمی در شناخت شاعران قدیم (اعم از شناخته شده و ناشناخته) و بازیابی اشعار ایشان اند. نام و شعر بسیاری از شاعران فراموش شده از طریق جُنگ‌های شعر به دست ما رسیده است. خوشبختانه ارزش و جایگاه این قبیل متون در تحقیقات ادبی مورد توجه قرار گرفته و پژوهش‌های متعددی پیرامون آن‌ها انجام شده است. برخی از سفینه‌های شعر، به قالب رباعی اختصاص دارد؛ مجمع الرباعیات انگوری‌ای، نزهة المجالس جمال خلیل شروانی، سفینه کهن رباعیات از گردآورنده‌ای ناشناس و خلاصة الاشعار فی الرباعیات مجدالدین تبریزی از قدیمی‌ترین و مهم‌ترین رباعی‌نامه‌های فارسی به شمار می‌روند. در میان همه این آثار، نزهة المجالس هم به دلیل قدمت، هم اشمال بر حدود ۴۱۰۰ رباعی از ۳۰۰ شاعر قدیمی، و هم دسته‌بندی و تنوع رباعیات، جایگاه ویژه‌ای در مطالعات مربوط به رباعی فارسی دارد. این رباعی‌نامه را جمال خلیل شروانی در حدود ۶۳۰ هجری قمری برای مجلس خاص علاءالدین فریبز شروانشاه حاکم منطقه شروان و دربند (در شمال غربی ایران زمین) فراهم آورده است.^۱

از نزهة المجالس یک دستنویس نسبتاً کامل موجود است که آن را اسماعیل بن اسفندیار بن محمد بن اسماعیل ابهری در ۲۵ شوال سال ۷۳۱ ق کتابت کرده است. این نسخه، به شماره ۱۶۶۷ در کتابخانه علی امیری جاراالله (مجموعه سلیمانیة استانبول) نگه‌داری می‌شود و به اهتمام شادروان دکتر محمد امین ریاحی با مقدمه و تعلیقات بسیار سودمند تصحیح و چاپ شده است (تهران، ۱۳۶۶). برخی از شاعران موجود نزهة المجالس، مختص همین رباعی‌نامه کهن اند و نام و نشان و نمونه سخن آن‌ها در تذکرها و سفاین ادبی یافت نمی‌شود. بعضی از رباعیاتی که از شاعران شناخته شده آمده نیز، در جای دیگر و حتی دواوین آن‌ها موجود نیست و نویافته به شمار می‌آیند. ۳۳ رباعی که به نام حکیم عمر ختّام در نزهة المجالس ثبت شده، از جهت قدمت متن، در مطالعات ختّام‌پژوهی بسیار مورد توجه قرار گرفته و نام نزهة المجالس به واسطه همین رباعیات، بر سر زبان‌ها افتاده است. البته، تحقیقات بعدی نشان داده است که اسماعیل ابهری کاتب نزهة المجالس، در ضبط نام شاعران و درج عناوین گویندگان اشعار، همه جا دقیق عمل نکرده و به دلیل از قلم انداختن برخی از رباعیات متن، نام‌ها بالا و پایین شده و ترکیب و ترتیب متن کتاب به هم خورده است. دکتر ریاحی در مقدمه کتاب و نگارنده در بعضی مقالات خود با ذکر شواهدی به این نقیصه نزهة المجالس توجه نشان داده است. با شناسایی اهمیت دستنویس سفینه رباعیات کتابخانه دانشگاه استانبول و دسترسی به تصویر آن، امکان داوری در مورد نحوه عملکرد اسماعیل ابهری کاتب نزهة المجالس و رفع برخی از نواقص متن فراهم آمده است.

۱. در مورد تاریخ تألیف نزهة المجالس و کسی که کتاب به او اهدا شده، رک. «نزهة المجالس و علاءالدین فریبز شروانشاه».

فریتز مایر، ایران شناس نامدار سوئیسی، در سال ۱۹۶۳ میلادی در شهر ویسبادن آلمان، کتابی به نام مهستی زیبا منتشر کرد که تحقیق پرمایه‌ای در مورد بانو مهستی گنجوی رباعی سرای قرن ششم هجری است. از جمله منابعی که وی برای تدوین رباعیات مهستی به کار گرفت، دستنویس یک رباعی نامه ناشناس متعلق به کتابخانه دانشگاه استانبول است که به شماره FY1203 در کتابخانه مذکور محفوظ است. ما این نسخه را سفینه رباعیات استانبول می‌نامیم و مایر آن را نسخه استانبول نامیده است. مایر دریافت که میان رباعیات مهستی در این نسخه با نزهة المجالس شباهت‌ها و اشتراکاتی یافت می‌شود و رابطه آشکاری میان این دو رباعی نامه وجود دارد: «غالب رباعیات مهستی در نزهة المجالس و نسخه استانبول مشترک است. خطاهای آن‌ها نیز مشترک است. شکی نیست که میان این دو رابطه‌ای هست. اینکه آیا یک منبع واسطه یا یک متن مشترک در کار بوده یا نه روشن نیست. این سؤال به ویژه در مواردی بیشتر مطرح می‌شود که در نسخه دانشگاه استانبول رباعی‌هایی به نام مهستی آمده که در نزهة المجالس به نام ناشناس یا به نام دیگری ثبت شده است و بالعکس. در ده مورد، نسخه استانبول رباعی‌هایی را به نام مهستی نقل کرده که در نسخه نزهة المجالس درست در کنار رباعی مهستی قرار گرفته و گوینده ناشناس یا دیگری غیر از مهستی است. در بسیاری از موارد هم، رباعی‌هایی که در نزهة المجالس به نام مهستی آمده، در نسخه دانشگاه استانبول، نقل نشده است. به طوری که خواننده این ظن را پیدا می‌کند که بعضی رباعی‌ها از متن خارج شده یا رباعی دیگری جانشین آن شده است»^۱.

با اینکه کتاب فریتز مایر تحقیقی دست اول و پُردامنه در مورد یکی از رباعی‌سرایان نامدار ایرانی بود، تا سال‌ها محققان ایرانی توجهی به مندرجات آن نشان ندادند. بالطبع، سفینه رباعیات استانبول نیز کنجکاوی هیچ پژوهشگری را برنگیخت. تا آنکه معین‌الدین محرابی کتاب مهستی گنج‌های را نخست در سوئد/آلمان (نشر رویش/نشر باران، ۱۳۷۳ش) و سپس در ایران (انتشارات توس، ۱۳۸۲ش) منتشر کرد. کتاب محرابی، در اغلب موارد متکی به یافته‌های فریتز مایر و منابع اوست. اما مؤلف کار خود را چنان جلوه داده که گویی همه منابع مایر را بشخصه دیده و وارسیده است. یکی از این منابع، همان سفینه رباعیات استانبول است. وی در جای جای کتاب به این نسخه ارجاع داده و البته در فهرست منابع یادآور شده که به واسطه کتاب فریتز مایر از آن بهره‌مند شده است. خانم مریم مشرف در مقاله «مهستی شناسی» (۱۳۸۴ش) ضمن معرفی دقیق کتاب مایر، روش نهانکارانه محرابی را در استفاده گسترده از کتاب مایر و منابع کتاب او نشان داده است.

۱. «مهستی شناسی»، ۸۷-۸۸ (با اندکی اصلاح)

سفینه شماره ۱۲۰۳ کتابخانه دانشگاه استانبول در فهرست نسخه‌های خطی فارسی آن دانشگاه که به سال ۱۳۷۳ به اهتمام توفیق هاشم‌پور سبحانی و حسام‌الدین آق‌سو منتشر شد، تحت عنوان «مجموعه رباعیات» معرفی شده است:

«مجموعه به موضوع‌های مختلف منقسم شده است. در شراب، در ملال او، در بوسه، در طامات، در حنا و بکار بستن آن. خط نستعلیق ممتاز، ظ: ۱۲ هـ، ۱۱۸×۲۳۵/ متن ۸۵×۱۸۰ میلیمتر، ۲۶۲ گ، دو ستونی ۲۱ س، کاغذ آهارزده آب رسیده، جلد مقوایی الوان عطف میشن بیاضی تعمیر شده، آرایش: عنوان‌ها و اسامی خاص به قرمز، فهرس در آغاز. آغاز: فصل سی و چهارم در شراب خوردن او/ انجام: دانه که شنیده اگر هست اینست. توضیح: آغاز و انجام مجموعه افتاده است»^۱.

با وصفی که فهرست‌نگاران از نسخه به دست داده و آن را از نگاشته‌های قرن دوازدهم معرفی کرده‌اند، طبیعی است که توجه هیچ کدام از پژوهندگان به اهمیت آن جلب نشود. همان‌طور که مایر به درستی متذکر شده، این مجموعه از یادگاران قرن نهم هجری است. سه دهه بعد، پژوهشگر سختکوش آقای بهروز ایمانی در مقاله مفصل «دستنویس دیگری از نزهة المجالس (مجموعه رباعیات کتابخانه دانشگاه استانبول)»، به معرفی این مجموعه پرداخت و جدولی مقایسه‌ای از مشترکات میان این نسخه و نزهة المجالس به دست داد که بسیار سودمند است. وی همچنین فهرست سرایندگان جدید سفینه رباعیات استانبول را عرضه داشت و در مورد برخی از آنان توضیحاتی قلمی کرد. همزمان با ایشان، نگارنده نیز در مقاله «تعلیقاتی بر نزهة المجالس» با ذکر شواهدی، اهمیت سفینه رباعیات استانبول را در تصحیح لغزش‌ها و رفع نواقص نزهة المجالس نشان داد.

سفینه رباعیات استانبول مشتمل بر ۳۶۰۰ رباعی از ۲۹۸ شاعر است و شباهت آشکاری با نزهة المجالس جمال خلیل شروانی دارد. اوراق این دستنویس در گذر ایام به هم ریخته و ابواب و فصول آن بسیار آشفته شده و برگ‌های اول و آخر آن نیز از دست رفته است. بنابراین، نه نام کتاب در نسخه موجود است و نه از تدوین‌کننده آن اثری باقی است. نسخه، فاقد رقم کاتب است، اما در قرن نهم کتابت شده است. مقایسه این رباعی‌نامه با نزهة المجالس نشان می‌دهد که گردآورنده آن به نسخه‌ای غیر از دستنویس موجود نزهة المجالس دسترسی داشته که در مواردی با آنچه اسماعیل ابهری کتابت کرده، متفاوت است و بلکه بر آن برتری دارد.

۱. فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دانشگاه استانبول، ۵۲۴.

گردآورنده ناشناس سفینه رباعیات استانبول، رباعیاتی نیز از شاعرانی که بعد از زمان تألیف نزهة المجالس به عرصه آمده‌اند، مانند: خواجه نصیرالدین طوسی، سعدی، فخری اصفهانی، فقیه نجاشی، عزالدین محمود کاشانی و دیگران به رباعی‌نامه خود افزوده و ویراست تازه‌ای از نزهة المجالس عرضه داشته است. با توجه به رباعیات الحاقی، برآورد من این است که این رباعی‌نامه، در نیمه دوم قرن هشتم هجری قمری تدوین مجدد شده است.

در سفینه رباعیات استانبول، رباعیات زیادی به اسم «ابن رامی» نقل شده که من حدس می‌زنم همان شرف‌الدین محمد بن حسن رامی (متوفی در حدود ۷۹۵ق) ادیب و سخنور تبریزی و مؤلف کتاب انیس العشاق باشد. آقای بهروز ایمانی در یکی بودن ابن رامی با شرف‌الدین بن رامی تردید دارد.^۱ من همچنین حدس می‌زنم این رامی کسی است که در اواخر قرن هشتم، دست به تدوین مجدد نزهة المجالس زده و ویراست تازه‌ای از آن عرضه داشته که اکنون به نام سفینه رباعیات استانبول می‌شناسیمش. این حدس، مبتنی بر این قرینه است که رباعیات ابن رامی، اغلب در انتهای فصول و ابواب سفینه جای گرفته و این روشی است که جمال خلیل شروانی مؤلف نزهة المجالس نیز مد نظر داشته است. او نیز رباعیات خود را با نام اختصاری خلیل و جمال خلیل اغلب در آخر ابواب کتاب گنجانده است. می‌تواند بود که شرف‌الدین ابن حسن رامی نیز به همین شیوه، خود را از سر فروتنی «ابن رامی» نامیده باشد و رباعیاتش را در انتهای فصول آورده باشد. همان طور که پیشتر در جای دیگر نوشته‌ام، این حدس، محتاج بررسی بیشتر است.

سال‌ها پیش هنگام بررسی فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دانشگاه استانبول بر اساس شرحی که فهرست‌نگاران مرقوم کرده‌اند و در سطور پیشین آن را نقل کردم، ارتباط میان نسخه مذکور را با نزهة المجالس محتمل دانستم. اما در آن زمان، نه به تصویر نسخه دسترسی داشت و نه کتاب فریتز مایر را دیده بود و از محتوای آن چیزی می‌دانستم. تا آنکه به مطالعه مقاله خانم مریم مشرف توفیق یافتم و دانستم که سفینه رباعیات استانبول، یکی از منابع اصلی فریتز مایر بوده و حدس مذکور، بی‌راه نبوده است. بنابراین، در نگارش مدخل «نزهة المجالس» برای دانشنامه زبان و ادب فارسی (تهران، ۱۳۹۵)، دستنویس شماره ۱۲۰۳ کتابخانه دانشگاه استانبول را به عنوان نسخه ناقصی از نزهة المجالس معرفی کردم.^۲ بعدتر با دستیابی به زیراکس

۱. «دستنویسی دیگر از نزهة المجالس»، ۲۲۴-۲۲۵. ایمانی یادآور شده که چهار مورد از رباعیات ابن رامی، در نزهة المجالس به شاعران دیگر منسوب است. اگر این رباعیات فی الواقع از ابن رامی باشد، یکی بودن او را با شرف‌الدین بن رامی دشوار می‌کند. مگر آنکه تصور کنیم که کاتب سفینه رباعیات استانبول در انتساب این رباعیات به ابن رامی دچار خطا شده باشد.

۲. «نزهة المجالس»، دانشنامه زبان و ادب فارسی، ۴۳۶. در مقاله مذکور، نظری نادرست نیز داده‌ام و نوشته‌ام که فریتز مایر

کتاب مایر که به لطف زنده یاد ایرج افشار حاصل آمد و تصویر نسخه کتابخانه دانشگاه استانبول که به پایمردی مهندس مصطفی جیحونی دستیاب شد، شناخت بیشتری از این رباعی نامه مهم پیدا کردم و در برخی از مقالات چاپی، یادداشت های کانال چهارخطی و کتاب های خود از آن بهره مند شدم.^۱

نگارنده برای استفاده شخصی خود فهرستی از شاعران سفینه رباعیات استانبول را ترتیب داده است که انتشار آن را برای سایر پژوهندگان مفید می داند. در این فهرست، نام کامل سخنوران بر اساس تکرار در صفحات مختلف و آنچه در نزهة المجالس آمده، سرنام قرار گرفته و عنداللزوم، دیگر اجزای نام ایشان، در جای خود ذکر و به سرنام اصلی ارجاع داده شده است. بررسی احوال شاعران این سفینه، موضوع تحقیقی جداگانه است و به احتمال زیاد آقای بهروز ایمانی که کتاب را در دست تصحیح و انتشار دارد، این کار بایسته را به شایستگی انجام خواهد داد. ما فهرست نام ها را با نزهة المجالس شروانی و خلاصة الاشعار فی الرباعیات تبریزی انطباق داده ایم و در پانویس صفحات، به توضیح برخی نکات لازم پرداخته ایم. تعداد سخنوران این سفینه بالغ بر ۳۱۲ شاعر است. اما ممکن است برخی نام ها به هم ارتباط داشته باشند و تعداد شاعران اندکی کمتر از این باشد؛ فی المثل، سرنام هایی همچون شهاب، عبدالله، عمادالدین، غزنوی، قاضی، مجدالدین، مهذب و رضی الدین، همگی ارجاع به یکی از شاعران مجموعه دارد که شناسایی آن به دلیل عدم ذکر شهرت یا نام کامل برای ما میسر نشد. برخی سرنام ها نیز که ما از سر احتیاط تفکیک شان کرده ایم، به احتمال زیاد، اشاره به یک شاعر دارد:

زکی کاشغری/ زکی مراغی

عایشه سمرقندی/ عایشه کاتبه/ عایشه مقریه

سعد لجامی/ سعد لحافی

عماد غزنوی/ شهریار

شمس هروه/ شمس هروی

بنابراین، آمار نهایی شاعران سفینه رباعیات استانبول را می توان ۲۹۸ شاعر در نظر گرفت.

ارتباط این نسخه را با نزهة المجالس دریافته است. بهتر این بود که می نوشتیم: فریتز مایر، ارتباط نسخه استانبول را با نزهة المجالس دریافته بود، لیکن در مورد اینکه نسخه مذکور، رونوشتی از همان اثر باشد، اظهار نظری نکرده است. ۱. از جمله آن ها، مقاله «تعلقاتی بر نزهة المجالس» (۱۴۰۳ش)، «معرفی و بررسی منابع فریتز مایر در کتاب مهستی زیبا» (۱۴۰۴ش) و کتاب رباعیات ختام و ختامانه های پارسی (۱۳۹۹ش) و رباعیات افضل کاشانی (۱۴۰۴ش) است.

فهرست شاعران

- ابن رامی، ۶ر، ۲۵ر، ۵۳پ، ۶۰ر، ۸۴ر، ۸۷ر، ۱۵۲پ، ۱۵۳ر، ۱۵۶ر، ۱۵۹پ، ۱۸۴پ، ۱۹۹پ، ۲۰۷ر
 ابن سینا ← ابوعلی سینا
 ابن طلحه ← ابوالحسن طلحه مروزی
 ابن قاضی شرف، ۲۳۴پ (ابن قاضی شرف)، ۲۱۹ر (پسر قاضی)
 ابوالبرکات، ۱۲۲ر
 ابوالحسن طلحه مروزی، ۱ر (ابن طلحه)، ۱پ، ۳۰ر، ۴۳پ، ۴۸پ، ۶۶ر (ابوالحسن طلحه)، ۱۳۲ر
 (طلحه)، ۱۷۶ر (ابوالحسن طلحه)، ۱۹۲ر (حسن طلحه)، ۲۲۴پ (ابوالحسن طلحه)، ۲۲۸پ
 (ابوالحسن)، ۲۵۱پ، ۲۵۳پ، ۲۵۴ر، ۲۵۴پ (طلحه)
 ابوالفرج رونی، ۲۳۰پ (ابوالفرج)
 ابوالقاسم جمیل، ۳۰ر
 ابوالمعالی ← ابوالمعالی نخّاس
 ابوالمعالی شاپور، ۴۰ر
 ابوالمعالی نخّاس، ۲ر (ابوالمعالی^۲)، ۱۹ر (ابوالمعالی^۳)، ۵۲پ (ابوالمعالی^۴)، ۷۴پ
 (ابوالمعالی^۵)، ۱۲۲ر (ابوالمعالی نخّاس)، ۲۵۸ر (ابوالمعالی^۶)
 ابوبکر اسفراینی، ۲۴۷پ
 ابوسعید ابوالخیر ← شیخ ابوسعید ابوالخیر
 ابوعلی سینا ← شیخ ابوعلی سینا
 اثیر ← اثیرالدین اخسیکی
 اثیرالدین اخسیکی، ۱۶ر (اخسیکی)، ۱۹ر (اثیر اخسیکی)، ۲۷پ (اثیر)، ۳۰پ (اثیرالدین
 اخسیکی)، ۳۲ر، ۳۳ر (اخسیکی)، ۳۴ر (اثیر اخسیکی)، ۵۸ر (اثیرالدین اخسیکی)،
 ۶۲ر، ۱۰۶ر (اثیر اخسیکی)، ۱۰۸پ (اثیرالدین اخسیکی)، ۱۱۳پ (اثیر اخسیکی)، ۱۱۳پ
 ۱. به نام این شاعر در نزهة المجالس یک رباعی آمده و در آنجا نامش «ابوالعلا شاپور» است (چاپی، ۴۹۷، ش ۳۱۷۱؛ خطی، ۱۰۱ر). رباعی مذکور در سفینه رباعیات استانبول نیست.
 ۲. در نزهة المجالس به نام «ابوالمعالی نخّاس» است (ص ۴۲۶؛ ش ۲۶۰۰).
 ۳. در نزهة المجالس به نام «ابوالمعالی نخّاس/نخّاس» است (دستنویس، ۷۵پ). دکتر ریاحی نام شاعر را ابوالعلا (شاپور؟) خوانده است (چاپی، ۳۳۷؛ ش ۱۸۵۳).
 ۴. در نزهة المجالس این رباعی به نام مبارکشاه غوری است (ص ۲۲۳، ۸۸۲)، اما سه رباعی قبل تر از آن به نام «ابوالمعالی نخّاس» است.
 ۵. در نزهة المجالس با عنوان «لغیره» (ص ۴۳۸، ۲۶۹۹) ثبت است. در خلاصة الاشعار فی الرباعیات به نام ابوالمعالی نخّاس است (ص ۸۲).
 ۶. در نزهة المجالس رباعی بعدیش به نام «ابوالمعالی نخّاس» است (ص ۴۱۰، ش ۲۴۶۸).

(اثیرالدین)، ۱۱۵، ۱۲۵ ر (اثیر اخسیکتی)، ۱۲۹ پ (اثیر)، ۱۵۱ ر (اصیل اخسیکتی^۱)، ۱۵۴ پ،
۱۵۹ ر، ۱۸۰ پ (اثیرالدین اخسیکتی)، ۲۰۱ پ، ۲۱۴ پ، ۲۲۱ پ (اخسیکتی)، ۲۳۲ پ، ۲۳۳ ر،
۲۴۴ ر، ۲۴۵ ر (اثیر اخسیکتی)، ۲۴۶ پ (اثیرالدین)
اثیرالدین اشهری، ۲۵۶ پ (← جمال الدین اشهری نیشابوری)
احمد جامی، ۱۳۶ ر
احمد غزالی ← شیخ احمد غزالی
اختیاری، ۲۳۶ پ
اخسیکتی ← اثیرالدین اخسیکتی
ادیب ابوبکر شروانی، ۱۸۵ پ (ادیب ابوبکر)
ادیب حمّامی^۲، ۱۰۹ ر
ادیب صابر، ۷۱ ر، ۷۱ پ
ادیب علی، ۲۵۳ پ، ۲۵۴ پ
ارسلان، ۱۹۵ ر، ۲۰۰ پ
ازرقی هروی ← حکیم ازرقی هروی
اسحاق گنجه‌ای، ۱۹۸ ر
اسد قزوینی، ۲۲۰ پ
اسدی، ۱۳۳ پ
اسعد اصفهانی ← کمال الدین اسعد بن زیاد اصفهانی
اسعد گنجه‌ای ← شمس الدین اسعد گنجه‌ای
اسماعیل باخرزی ← تاج الدین اسماعیل باخرزی
اسماعیل طوسی^۳، ۱ پ
اشرف غزنوی ← سید اشرف الدین حسن غزنوی

۱. در نزهة المجالس این رباعی به اسم «اثیر اخسیکتی» است (ص ۱۲۹، ش ۱۶۲). در دیوان این شاعر هم موجود است (دیوان
اثیرالدین اخسیکتی، ۸۲۰). احتمالاً کاتب سفینه رباعیات، خطای کتابتی یا سماعی داشته؛ یعنی کسی می‌خوانده و او
می‌نوشته و اثیر را اصیل شنیده است.
۲. اسفندیار ابهری کاتب نزهة المجالس نام این شخص را از قلم انداخته و لفظ «لاادری» را جایگزین آن کرده است (ص ۱۱۶،
ش ۷۹). نام ادیب حمّامی علاوه بر سفینه رباعیات استانبول در رباعی نامه مجدالدین تبریزی هم موجود است (خلاصة
الاشعار فی الرباعیات، ۱۰). گوینده رباعی، به احتمال بسیار، ادیب ابوعبدالله محمد حمّامی اصفهانی است که در قرن ششم
می‌زیست (رک. «تعلیقاتی بر نزهة المجالس»، ۳۹۶).
۳. دکتر ریاحی نام این شخص را به دلیل عدم کیفیت تصویری که در اختیار داشته، اسماعیل فارسی خوانده و ثبت کرده است
(نزهة المجالس، ۴۲۵، ش ۲۵۹۶)؛ در حالی که در اصل دستنویس، اسماعیل طوسی است (برگ ۸۹ پ). سیفی، رباعی مورد
اشاره را به نام اسماعیل طوسانشاه ثبت کرده است (رسائل العشاق، ۱۲۹).

اشهری ← جمال‌الدین اشهری نیشابوری
اصیل اخسیکتی، ۱۵۱ پ (← اثیرالدین اخسیکتی)
اصیل اسفراینی، ۳۵ ر
اطلسی، ۱۷۲ پ
افضل‌الدین کاشانی، ۲۳۴ ر (افضل کاشی)، ۲۴۷ پ (افضل کاشی)
اقطع بیلقانی ← قاضی شمس‌الدین اقطع بیلقانی
الیاس گنج‌ای ← شمس‌الدین الیاس میدانی گنج‌ای
الیاس میدانی ← شمس‌الدین الیاس میدانی گنج‌ای
امام اثیر^۱، ۲۹ پ، ۹۱ ر
امام رضی‌الدین نیشابوری، ۲، ۳ ر (امام رضی‌الدین)، ۱۱، ۵۷ پ، ۶۹، ۷۲ پ، ۷۳ ر (رضی
نیشابوری)، ۱۲۰ پ (رضی‌الدین)، ۱۲۲، ۱۲۴ پ، ۱۳۰، ۱۳۲ پ، ۱۳۴، ۱۵۱، ۱۸۳، ۲۱۳ ر،
۲۴۵ پ، ۲۵۱ پ (رضی نیشابوری)
امام شرف‌الدین هارون مراغه‌ای، ۲ پ (امام شرف مراغه‌ای)، ۱۱۲ ر (شرف‌الدین مراغه)، ۲۳۴ ر
(امام شرف هارون)
امام شهاب‌الدین، ۱۴۶ پ
امام صدر ← صدرالدین خجندی
امام ظهیرالدین ← ظهیرالدین شفروه
امام فخرالدین رازی، ۶۲ پ (فخر رازی)، ۱۰۹ پ، ۱۱۰ پ (امام فخرالدین رازی)، ۱۳۶ ر (فخر رازی)
امیر احمد پسر خطیب گنج‌ای، ۹۲ پ (امیراحمد گنج‌ای)، ۱۶۰، ۲۱۵ پ (پسر خطیب گنج‌ای)،
۲۱۹ ر (پسر گنج‌ای)، ۲۲۲ ر (خطیب گنج‌ای)
امیر خاقانی ← خاقانی شروانی
امیر قراجه^۲، ۱۳۱، ۲۴۵ ر (امیر قراجه)، ۲۵۶ پ (امیر قرجه)
امیر معزی نیشابوری، ۱ پ (امیر معزی)، ۲۷ پ (امیر معزی)، ۴۴ پ (معزی)، ۷۴ ر (امیر معزی)،
۹۶، ۱۲۵ پ (معزی)، ۱۵۲، ۱۵۹ پ (امیر معزی)
امیر نجیب‌الدین عمر گنج‌ای، ۴۸ ر (نجیب گنج‌ای)، ۹۲ پ (عمر گنج‌ای)، ۱۰۱ پ (نجیب گنج‌ای)،
۱۸۴ پ (عمر گنج‌ای)، ۱۸۶ ر (نجیب عمر گنج‌ای)، ۲۰۰ پ (نجیب‌الدین عمر گنج‌ای)

۱. به احتمال زیاد، منظور از وی، اثیرالدین مفضل بن عمر ابهری دانشمند قرن هفتم هجری (وفات در حدود ۶۶۳ ق) است که رباعیاتی دارد (رک. تاریخ گزیده، ۶۸۵؛ خلاصه الاشعار فی الرباعیات، ۲۰، ۶۰). هیچ یک از دو رباعی که به نام امام اثیر در سفینه رباعیات استانبول آمده، به اسم شاعران همانماش دیده نشده است.
۲. وی شاید عزالدین قراجه اصفهانی باشد که نایب شرف‌الدین علی بن رجا در امر وزارت بود (رک. تاریخ الوزراء، ۶۳).

امین اصفهانی^۱، ۶۹ر
اندوز گنجه^۲، ۱۲۶ر (← شمس الدین اسعد گنجه‌ای)
انوری، ۵ر، ۲۷پ، ۳۶پ، ۳۷ر، ۶۰ر، ۶۰پ، ۱۲۱ر، ۱۲۴پ، ۱۳۹ر، ۱۴۲ر، ۱۴۹پ، ۱۵۰پ، ۱۵۶ر،
۱۷۳ر، ۱۸۰پ، ۱۹۵ر، ۱۹۷ر، ۲۰۰پ، ۲۱۵ر، ۲۲۱پ، ۲۵۲پ، ۲۵۴پ، ۲۵۵پ
اوحدالدین طبیب رازی، ۱۰۹پ (اوحد طبیب)
اوحدالدین کرمانی ← شیخ اوحدالدین کرمانی
اوحد رشید^۳، ۲۴۸ر
اوحد طبیب ← اوحدالدین طبیب رازی
اوحدی کرمانی ← شیخ اوحدالدین کرمانی
باخرزی ← تاج‌الدین اسماعیل باخرزی^۴
بختیار شروانی، ۳پ (بختیار شروانی)، ۱۹۷پ (بختیار)
بدرالدین تفلیسی، ۱۴پ (بدر تفلیسی)، ۵۸پ (بدرالدین تفلیسی)، ۸۲ر، ۸۷ر، ۹۳پ، ۱۵۵پ،
۱۷۷ر، ۲۰۴پ (بدر تفلیسی)
بدرالدین محرمی^۵، ۲۴۵ر
بدرالدین محمود، ۵۰پ، ۵۳ر
بدر قوامی، ۵۳ر، ۱۹۶پ
بدیع بیلقانی، ۱۶۹پ
بدیع طوسی، ۲۵۶پ
برهان گنجه‌ای ← شیخ برهان‌الدین گنجه‌ای
بزغوش شروانی، ۱۹۷پ
بشر حافظ، ۶۹ر
بوعلی سینا ← شیخ ابوعلی سینا
بهدان کرجی (گرجی)، ۱۷۲ر
بهای شروانی، ۱۷۹پ

۱. دور از ذهن نیست که یمین اصفهانی را کاتب امین اصفهانی شنیده باشد.

۲. رباعی بعد از آن در نزهة المجالس به نام اسعد گنجه‌ای است (ص ۵۵۴، ش ۳۶۴).

۳. ممکن است وی اوحد پسر رشید گنجه‌ای باشد. از دیگر پسر رشید، یعنی حمیدالدین رشید هم رباعیاتی در کتاب هست.

۴. رباعیاتی که تحت نام باخرزی آمده، ما از اسماعیل باخرزی می‌دانیم نه علی بن حسن باخرزی. دکتر ریاحی نیز چنین تلقی‌یی داشته است (رک. نزهة المجالس، مقدمه، ۵۹). در کتاب رسائل العشاق سیفی، عنوان باخرزی به تاج‌الدین اسماعیل باخرزی مرجوع است. وی همانند مؤلف نزهة المجالس، رباعیات علی بن حسن را با ذکر نام آورده است، نه شهرت.

۵. رباعیاتی از «محرمی» در سفینه کهن رباعیات موجود است (رک. مقدمه، ۶۸).

پسر خطیب گنجه ← امیراحمد پسر خطیب گنجه
 پسر گنجه ← امیراحمد پسر خطیب گنجه
 پور خطیب ← امیراحمد پسر خطیب گنجه
 پسر قاضی ← ابن قاضی شرف
 تاج اخلاطی، ۷۳ پ، ۲۲۰ پ
 تاج الشریعه، ۱۹ ر
 تاج‌الدین اسماعیل باخرزی، ۳۱ ر (اسماعیل باخرزی)، ۴۶ ر (باخرزی)، ۱۱۳ پ، ۱۳۸ ر، ۱۸۰ ر
 (اسماعیل باخرزی)، ۲۵۶ ر (باخرزی)
 تاج‌الدین اشنوی ← شیخ تاج‌الدین اشنوی
 تاج‌الدین صالح، ۶۴ پ
 تاج‌الدین کاشی، ۱۹۶ پ
 تاج بخاری، ۱۸۲ ر
 تاج زنجانی، ۱۳ ر
 تاج سمرقندی، ۲۵۳ پ، ۲۵۴ پ
 تاج قزوینی، ۱۷۹ پ
 جلال جوازی^۱، ۳۱ پ
 جمال اشهری ← جمال‌الدین اشهری نیشابوری
 جمال اصفهانی ← جمال‌الدین عبدالرزاق اصفهانی
 جمال‌الدین اشهری نیشابوری، ۳ ر (جمال اشهری)، ۱۱ ر (اشهری)، ۱۱ پ، ۱۴ ر، ۱۷ ر (جمال اشهری)،
 ۳۳ ر (اشهری)، ۳۴ پ (جمال اشهری)، ۴۱ ر (جمال‌الدین اشهری)، ۴۸ ر (اشهری)، ۵۰ پ (جمال
 اشهری)، ۵۵ پ، ۶۲ ر، ۷۲ پ (اشهری)، ۹۰ ر (جمال اشهری)، ۹۱ ر (اشهری)، ۱۰۰ ر (جمال اشهری)،
 ۱۰۰ پ، ۱۰۶ ر، ۱۱۳ ر، ۱۲۲ ر، ۱۲۲ پ، ۱۲۵ ر، ۱۳۰ پ (اشهری)، ۱۳۶ ر (جمال اشهری)، ۱۵۱ ر (جمال
 اشهری)، ۱۵۲ ر، ۱۵۹ پ، ۱۶۹ ر، ۱۷۶ ر، ۱۷۸ پ، ۱۸۲ پ، ۱۸۳ پ، ۱۸۵ پ، ۱۸۶ ر (اشهری)، ۱۹۶ پ
 (جمال اشهری)، ۱۹۷ پ، ۲۰۵ ر (اشهری)، ۲۱۰ پ (جمال اشهری)، ۲۲۳ ر، ۲۳۲ پ، ۲۳۳ ر،
 ۲۴۶ پ، ۲۴۹ ر، ۲۵۴ ر، ۲۵۵ پ (اشهری)، ۲۵۶ پ (اثیرالدین اشهری^۲)، ۲۵۹ ر (اشهری)

۱. رباعی مذکور در دستنویس نزهة المجالس به نام «جلال خوارزمی» است (برگ ۶۰ ر) و دکتر ریاحی آن را به «جلال خوار» تصحیح کرده است (ص ۲۴۲؛ ش ۱۰۳۹). در نزهة المجالس دو رباعی به نام جلال خوار وجود دارد و وی، امام جلال‌الدین فضل‌الله خوار است که در نیمه دوم قرن ششم می‌زیست و با خاقانی دوستی داشت و اشعاری از او نقل شده است (همانجا، مقدمه، ۶۴).
 ۲. نام شاعر در نزهة المجالس «اشهری» است (ص ۵۱۳؛ ش ۳۳۰۹). ظاهراً کاتب نام اثیرالدین اخسیکی را با اشهری درهم آمیخته است.

جمال الدین حاجی شروانی، ۱۴، ۱۰۵، ۱۱۵، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۵۶ (حاجی شروانی)، ۲۰۶ (جمال الدین حاجی شروانی)، ۱۶۹، ۱۸۱، ۱۹۷، ۲۰۴ (حاجی شروانی)، ۲۲۹ (جمال^۱)

جمال الدین خلیل شروانی، ۵، ۱۸، ۱۹، ۲۴ (جمال شروانی)، ۳۷ (خلیل شروانی)، ۳۸ (جمال شروانی)، ۵۱ (جمال خلیل)، ۵۲، ۶۵ (جمال شروانی)، ۷۴ (خلیل شروانی)، ۷۵ (جمال خلیلی)، ۸۳ (خلیل شروانی)، ۸۷ (جمال خلیل)، ۹۳، ۹۴، ۱۰۱، ۱۱۶ (جمال شروانی)، ۱۱۶، ۱۲۲، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۳۳ (جمال خلیل)، ۱۳۴، ۱۴۳ (جمال شروانی)، ۱۴۳ (جمال خلیل)، ۱۴۶ (جمال شروانی)، ۱۵۰ (جمال خلیل)، ۱۷۲ (خلیل)، ۱۷۵، ۱۷۸ (جمال شروانی)، ۱۸۸ (جمال خلیل)، ۱۹۲ (خلیل شروانی)، ۲۰۵ (جمال خلیلی)، ۲۰۶ (خلیل شروانی)، ۲۲۱، ۲۲۴ (جمال شروانی)، ۲۳۰ (خلیل شروانی)، ۲۳۱ (جمال خلیل)، ۲۵۰ (خلیل شروانی)، ۲۵۸ (جمال خلیل)

جمال الدین عبدالرزاق اصفهانی، ۱، ۳ (جمال عبدالرزاق)، ۲۱ (جمال اصفهانی)، ۳۰ (عبدالرزاق)، ۳۳ (عبدالرزاق)، ۳۸، ۴۲، ۴۶ (جمال عبدالرزاق)، ۷۲، ۹۱، ۹۴، ۹۵ (عبدالرزاق)، ۱۲۱ (جمال عبدالرزاق)، ۱۳۰ (عبدالرزاق)، ۱۳۴ (جمال عبدالرزاق)، ۱۵۲، ۱۷۴، ۱۷۷ (عبدالرزاق)، ۱۷۸ (جمال عبدالرزاق)، ۱۸۳، ۲۰۳ (عبدالرزاق)، ۲۱۷ (جمال عبدالرزاق)، ۲۳۱ (عبدالرزاق)، ۲۳۲ (جمال عبدالرزاق)، ۲۳۵ (محمد اصفهانی)، ۲۴۶، ۲۵۴ (عبدالرزاق)

جمال الدین محمود، ۳۱

جمال الدین ملکی، ۴۷ (جمال ملک)، ۵۰، ۵۰ (جمال الدین ملکی)، ۲۴۶ (جمال ملکی)

جمال بخاری، ۱۹

جمال بلخی، ۲۱۵

جمال پرچینی، ۱۲۳، ۱۸۹، ۲۴۷

جمال حاجی ← جمال الدین حاجی شروانی

جمال حنایی، ۱۸۴

جمال خجندی، ۲۲، ۱۲۴، ۱۵۱، ۱۸۱، ۱۸۶، ۲۰۶، ۲۱۷، ۲۳۴، ۲۴۶، ۲۵۲

جمال خلیل ← جمال الدین خلیل شروانی

جمال شروانی ← جمال الدین خلیل شروانی

جمال عبدالرزاق ← جمال الدین عبدالرزاق اصفهانی

۱. در نزهة المجالس: جمال حاجی شروانی (ص ۲۰۵، ش ۷۴۰).

جمال گنجه‌ای، ۵پ، ۲۳ر، ۹۳پ، ۱۱۱پ
 جمال ملک ← جمال‌الدین ملکی
 جمال ملکی ← جمال‌الدین ملکی
 جمال نقاش، ۲۴۶ر
 جهان‌گشته، ۴۳پ
 حاجی شروانی ← جمال‌الدین حاجی شروانی
 حسن طلحه ← ابوالحسن طلحه مروزی
 حسین سقا، ۶۲پ، ۲۳۰ر
 حسین هزارمرده^۱، ۹۳پ
 حکیم ازرقی هروی، ۱۳۳پ (حکیم ازرقی)
 حمیدالدین پسر رشید گنجه‌ای، ۱۷پ، ۶۲ر (حمید گنجه‌ای)، ۷۴پ (حمید رشید) ۸۶پ
 (حمید گنجه‌ای)، ۱۱۴ر (حمید پسر رشید گنجه)
 حمید بلخی ← قاضی حمیدالدین بلخی
 حمید رشید ← حمیدالدین پسر رشید گنجه‌ای
 حمید شروانی ← شیخ حمید شروانی
 حمید گنجه‌ای ← حمیدالدین پسر رشید گنجه‌ای
 خاقانی شروانی، ۲۷پ، ۳۶پ، ۴۱پ، ۱۰۵ر، ۱۱۱پ، ۱۱۲پ، ۱۳۴ر (خاقانی)، ۱۵۹ر، ۱۸۳ر (امیر
 خاقانی)، ۲۱۲ر، ۲۲۸ر، ۲۴۶ر (خاقانی)
 خالد هروی ← فخرالدین خالد هروی
 خزه (؟)، ۲۵۶پ^۲
 خطیرالدین ابوزید، ۱۵پ، ۱۷پ (خطیر بوزید)، ۱۵۵ر، ۱۷۶پ (خطیرالدین ابوزید)
 خلیل خراسانی، ۸۶ر
 خلیل شروانی ← جمال‌الدین خلیل شروانی
 خلیل نیشابوری، ۱۱۲پ
 خواجه فقیه نجاشی^۳، ۱۶پ، ۹۸ر، ۱۰۷پ، ۱۳۵ر (فقیه نجاشی)، ۱۳۵پ (خواجه فقیه نجاشی)،
 ۲۰۰ر، ۲۰۷پ، ۲۲۵پ (فقیه نجاشی)

۲۰

آینه پژوهش | ۲۱۹
 سال ۳۷ | شماره ۳
 مرداد و شهریور ۱۴۰۵

۱. در اصل به جای هز دندان‌های است بدون نقطه. از نزهة المجالس تغییر یافت (ص ۳۰۵، ش ۱۵۸۱).
 ۲. رباعی مربوط به این شخص در نزهة المجالس بدون نام گوینده است (ص ۵۱۳، ش ۳۳۰۵).
 ۳. در سفینه اشعار شماره ۹۰۰ کتابخانه مجلس، اشعاری به نام «سلطان العلماء و الوزراء عمادالدین نجاشی» آمده (ص ۱۰۶، ۲۱۹) که ممکن است با فقیه نجاشی یکی باشد.

خواجه نصیرالدین طوسی، ۶ر (خواجه نصیر)، ۱۰۷ر، ۱۳۷ر، ۱۴۲ر (خواجه نصیر طوسی)، ۱۴۴ر،
 ۱۴۵پ (خواجه نصیر)، ۱۵۰ر (خواجه نصیر طوسی)، ۲۰۷پ (خواجه نصیر)
 خوارزمشاه، ۲۳۵ر
 خوافی، ۱۸۳پ
 خیام نیشابوری ← عمر خیام نیشابوری
 دختر حکیم گاو، ۹۷پ
 دختر سالار، ۶۶پ (دخت سالار)، ۲۱۹ر، ۲۵۵ر (دختر سالار)
 رشیدالدین خوار، ۳پ، ۶۵پ (رشید خوار)، ۱۵۹ر (رشیدالدین خوار)
 رشیدالدین وطواط، ۴۲ر، ۷۵ر (رشید وطواط)
 رشید بیلقانی، ۱۲۳پ، ۱۷۷پ
 رشید خوار ← رشیدالدین خوار
 رشید شروانی، ۲۲۰ر
 رشید گنج‌ای، ۲۴۷پ
 رشید وطواط ← رشیدالدین وطواط
 رضی‌الدین^۱، ۲۶ر
 رضی‌الدین نیشابوری ← امام رضی‌الدین نیشابوری
 رضی گنج‌ای، ۳۵ر
 رضی نیشابوری ← امام رضی‌الدین نیشابوری
 رضیه گنج‌ای، ۱۷پ (رضیه گنج‌ای)، ۲۰۵ر (رضیه)
 رفیع‌الدین ابهری ← رفیع‌الدین محمود ابهری
 رفیع‌الدین عبدالعزیز لبنانی، ۱۹ر (رفیع لبنانی)، ۲۵۱ر
 رفیع‌الدین محمود ابهری، ۹۸ر (محمود ابهری)، ۱۷۹پ، ۲۰۸پ (رفیع‌الدین ابهری)
 رفیع لبنانی ← رفیع‌الدین عبدالعزیز لبنانی
 رکن‌الدین مراغه‌ای، ۱۴۴ر (رکن مراغه‌ای)، ۱۶۴پ، ۱۷۰پ (رکن‌الدین مراغه‌ای)
 زاهد اوشی، ۴۷پ
 زکی کاشغری، ۱۲پ، ۱۷۰پ
 زکی کافی، ۱۲۵ر
 زکی مراغه‌ای، ۵پ، ۱۱۵پ
 زین شروانی، ۲۲۴ر

۱. در نزهة المجالس (ص ۴۲۱، ش ۲۵۵۸) گوینده رباعی، «رضیه» است.

سراج اسدآبادی، ۳۴ پ
 سراج الدین قمری آملی، ۶۱ ر، ۱۰۰ ر، ۱۳۹ ر (سراج قمری)، ۱۵۸ ر (سراج الدین قمری)، ۱۹۴ پ
 (سراج قمری)، ۲۰۶ پ (سراج الدین قمری)
 سراج قمری ← سراج الدین قمری آملی
 سعدالدین علی اصفهانی، ۸۸ ر
 سعدالدین وراومی، ۶۸ ر (سعد وراومی)
 سعد جیلانی، ۲۳۱ پ
 سعد سمرقندی، ۲۱۶ ر
 سعد صفار^۱، ۸۶ پ
 سعد گنجه‌ای، ۱۷۹ ر
 سعد لجامی^۲، ۹۴ ر
 سعد لحافی، ۸۳ پ، ۱۱۶ پ، ۱۴۹ پ، ۱۷۸ پ، ۲۰۵ پ، ۲۳۰ ر
 سعد وراومی ← سعدالدین وراومی
 سعدی، ۹۹ ر، ۹۹ پ
 سلطان خوارزمشاه، ۵۸ پ، ۱۸۳ پ
 سلطان طغرل، ۴۲ پ، ۷۴ ر، ۱۱۳ پ، ۱۲۱ ر، ۱۸۰ ر
 سلطان محمد بن پیلتن، ۱۸۳ پ
 سلیمان، ۲۵۱ پ
 سلیمان‌شاه، ۹۶ پ
 سقاوی، ۲۶ پ
 سنایی، ۹۵ ر، ۱۸۹ پ، ۱۹۰ پ، ۲۲۶ پ، ۲۳۹ پ، ۲۵۵ پ
 سوزنی، ۹۶ ر
 سید اشرف الدین حسن غزنوی، ۸ ر (اشرف غزنوی)، ۲۰ پ، ۲۷ پ، ۲۹ ر، ۳۴ پ، ۶۵ ر (سید اشرف)،
 ۱۰۰ پ (اشرف غزنوی)، ۱۰۴ پ، ۱۰۵ پ (سید اشرف)، ۱۱۱ ر (اشرف سید)، ۱۱۵ ر، ۱۱۵ پ، ۱۲۴ ر،
 ۱۲۶ پ، ۱۳۱ پ، ۱۳۲ پ، ۱۳۹ پ، ۱۴۱ ر، ۱۴۳ ر، ۱۴۹ پ، ۱۵۰ ر، ۱۵۲ پ، ۱۷۲ پ، ۱۸۷ پ، ۱۹۲ ر (سید
 اشرف)، ۲۰۲ پ (سید اشرف غزنوی)، ۲۱۹ پ، ۲۳۳ پ، ۲۴۸ پ (سید اشرف)

۱. مجدالدین تبریزی نام این شاعر را «اسعد صفار» ثبت کرده است (خلاصه‌الاشعار فی الرباعیات، ۶۳). احتمال دارد نام کامل او، سعدالدین اسعد صفار باشد.

۲. شاعری که در نزهة المجالس همه جا به عنوان «سعد لحافی» ثبت شده، یک جا در سفینه رباعیات استانبول نامش «سعد لجامی» است. این می‌تواند نتیجه خطای کاتب این نسخه باشد. با این حال، درست دیدیم که مدخلی جدا برای آن ذکر کنیم.

سید اعور، ۲۴۴ر (در جواب اثیر)

سیدالرؤسا، ۲۳۶پ

سید بوعلی، ۲۱۱ر

سید حسن غزنوی ← سید اشرف الدین حسن غزنوی

سید شرف الدین مرتضی، ۲ر (شرف مرتضی)، ۱۴پ، ۱۵پ، ۲۲ر، ۴۱پ (سید مرتضی)، ۵۹ر

(شرف مرتضی)، ۶۷ر، ۷۳ر، ۸۲ر (سید مرتضی)، ۱۱۴ر (شرف مرتضی)، ۱۲۵پ (سید مرتضی)،

۱۲۷پ (شرف الدین مرتضی)، ۱۳۴ر (شرف مرتضی)، ۱۳۸پ (شرف الدین مرتضی)، ۱۴۱پ،

۱۴۷ر (سید مرتضی)، ۱۴۸پ (شرف الدین مرتضی)، ۱۵۴پ (سید مرتضی)، ۱۷۰پ

(شرف الدین مرتضی)، ۲۰۱ر، ۲۱۰پ، ۲۲۱ر، ۲۲۹ر (سید مرتضی)، ۲۳۱پ، ۲۳۳پ (شرف

مرتضی)، ۲۴۹پ، ۲۵۳ر (سید مرتضی)، ۲۵۹پ (اشرف مرتضی)

سید قزوینی، ۲۳ر، ۲۱۵پ

سید محمود، ۱۳۲پ

سید مرتضی ← سید شرف الدین مرتضی

سید نسابه، ۲۵۶ر

سیف تغلیسی، ۷۲پ

سیف هارون، ۱۱۲ر

سیفی، ۱۳۳پ

شرف الدین شفروه، ۳پ، ۴ر، ۱۱ر، ۱۳ر، ۲۴ر (شرف شفروه)، ۶۶پ (شرف الدین سروره)، ۶۸پ

(شرف شفروه)، ۱۱۲پ، ۱۲۷پ (شفروه)، ۱۵۸پ (شرف الدین شفروه)، ۱۹۷ر (شفروه)، ۲۱۶ر

(شرف شفروه)

شرف الدین صالح بیلقانی، ۳۸پ (شرف بیلقانی)، ۸۳پ، ۸۷پ، ۱۱۵پ، ۱۴۱پ (صالح

بیلقانی)، ۱۹۸ر (شرف بیلقانی)، ۲۰۶ر (شرف صالح)

شرف الدین مراغه‌ای ← امام شرف الدین هارون مراغه‌ای

شرف بیلقانی ← شرف الدین صالح بیلقانی

شرف جربادقانی، ۲۶ر

شرف شروانی، ۱۱۱ر

شرف شفروه ← شرف الدین شفروه

شرف صالح ← شرف الدین صالح بیلقانی

شرف مراغه‌ای ← امام شرف الدین هارون مراغه‌ای

شرف مرتضی ← سید شرف الدین مرتضی

شرف هارون ← امام شرف‌الدین هارون مراغه‌ای

شروانشاه، ۱۲۰ پ

شروانی، ۱۹۲ پ

شفروه ← شرف‌الدین شفروه

شمس اصفهانی، ۸۹ پ

شمس اقطع ← قاضی شمس‌الدین اقطع بیلقانی

شمس‌الدین اسعد گنجه‌ای، ۹ ر (اسعد گنجه‌ای)، ۱۶ ر، ۲۳ پ (شمس گنجه‌ای)، ۳۶ پ (اسعد گنجه‌ای)، ۳۸ پ (شمس اسعد گنجه‌ای)، ۴۹ پ، ۵۹ ر، ۶۷ پ (اسعد گنجه‌ای)، ۷۳ پ (شمس گنجه‌ای)، ۷۸ ر، ۸۶ پ (اسعد گنجه‌ای)، ۸۹ پ (شمس‌الدین گنجه‌ای)، ۹۷ ر، ۹۷ پ (شمس گنجه‌ای)، ۱۱۴ پ (شمس اسعد گنجه‌ای)، ۱۲۶ ر (اندوز گنجه‌ای)، ۱۳۸ ر، ۱۴۱ پ، ۱۵۵ ر (شمس اسعد)، ۱۶۴ ر، ۱۶۹ ر، ۱۸۷ ر، ۲۰۰ پ (اسعد گنجه‌ای)، ۲۰۵ ر (شمس گنجه‌ای)، ۲۰۶ ر (شمس اسعد)، ۲۱۵ ر (شمس گنجه‌ای)

شمس‌الدین اقطع ← قاضی شمس‌الدین اقطع بیلقانی

شمس‌الدین الیاس میدانی گنجه‌ای، ۱۵۸ ر (شمس‌الدین الیاس)، ۱۶۰ پ (شمس‌الدین الیاس میدانی)، ۱۹۶ پ (الیاس گنجه‌ای)، ۲۲۳ پ (الیاس میدانی)، ۲۴۹ پ، ۲۵۱ پ (الیاس گنجه‌ای) شمس‌الدین سجاسی، ۴ پ (شمس سجاسی)، ۴۱ ر (شمس‌الدین نجاشی)، ۴۲ ر (شمس سجاسی)، ۴۳ پ (سجاسی)، ۴۷ پ، ۶۱ پ، ۶۳ پ (شمس‌الدین سجاسی)، ۷۰ پ، ۷۳ ر (شمس سجاسی)، ۱۴۷ پ، ۱۵۵ پ (شمس‌الدین سجاسی)، ۱۷۳ ر (شمس سجاسی)، ۱۸۶ پ (سجاسی)، ۱۹۱ پ، ۲۰۴ ر، ۲۱۴ پ، ۲۲۰ ر، ۲۲۱ پ، ۲۲۹ ر، ۲۴۸ پ (شمس سجاسی)، ۲۴۸ پ (سجاسی)

شمس‌الدین صاحب‌دیوان جوینی، ۷ پ، ۲۱۴ ر (صاحب شمس‌الدین)

شمس‌الدین طبسی، ۲۲۰ پ (شمس طبسی)

شمس‌الدین نجاشی^۲ ← شمس‌الدین سجاسی

شمس خاله، ۲۴۴ پ (در حق خاقانی)

شمس سجاسی ← شمس‌الدین سجاسی

شمس طبسی ← شمس‌الدین طبسی

شمس گنجه‌ای ← شمس‌الدین اسعد گنجه‌ای

۱. در نزهة المجالس دوربای که تحت این نام آمده، به نام «اسعد گنجه» است. احتمالاً خطای کتابتی است.

۲. کذا در اصل. دوبار در یک صفحه بدین ضبط آمده. از مقایسه آن با نزهة المجالس متوجه شدم که خطای کتابتی است و کاتب، سجاسی را نجاشی خوانده است.

شمس هروه، ۲۹ پ، ۴۸ ر
 شمس هروی، ۱۴ ر، ۲۲ پ، ۸۳ ر، ۸۵ ر، ۸۷ پ، ۹۳ ر، ۹۵ ر، ۹۶ پ، ۲۳۶ پ، ۲۴۸ ر
 شهاب، ۳۰ پ، ۵۳ ر
 شهاب اسفراینی^۱، ۸۶ پ
 شهاب الدین خواری، ۱۱۰ ر (شهاب الدین جوازی)، ۲۲۹ پ (شهاب خواری)
 شهاب الدین کاغذی، ۹ ر، ۶۸ ر، ۷۲ پ (شهاب کاغذی)، ۱۷۶ ر (شهاب^۲)، ۱۸۵ پ
 (شهاب الدین کاغذی)، ۱۹۲ ر (شهاب کاغذی)
 شهاب الدین مقتول ← شیخ شهاب الدین مقتول سهروردی
 شهاب دفترخوان، ۲۴ ر
 شهاب ساوجی، ۱۹۱ پ (شهاب ساوه‌ای)، ۲۴۹ پ، ۲۵۴ پ (شهاب ساوجی)
 شهاب سرخسی، ۱۰ پ
 شهاب سهروردی ← شیخ شهاب الدین مقتول سهروردی
 شهاب کاغذی ← شهاب الدین کاغذی
 شهریار زوزنی، ۱۸ ر، ۳۳ پ، ۲۴۸ پ
 شهریار ← عماد شهریار
 شیخ ابوسعید ابوالخیر، ۱۳۶ ر (شیخ ابوسعید)
 شیخ ابوعلی سینا، ۱۰۸ پ (شیخ ابوعلی سینا)
 شیخ احمد غزالی، ۱۴۶ پ، ۱۵۸ ر، ۲۳۲ ر
 شیخ اوحدالدین کرمانی، ۱۰ ر (اوحدالدین کرمانی)، ۴۳ ر (اوحد کرمانی)، ۵۰ ر (شیخ اوحدالدین کرمانی)، ۶۲ پ (اوحدی کرمانی)، ۱۱۰ ر (شیخ اوحدالدین کرمانی)، ۱۲۵ پ (شیخ اوحد کرمانی)، ۱۳۵ پ (اوحدی کرمانی)، ۱۳۷ پ، ۱۴۳ ر، ۱۴۴ پ (شیخ اوحدالدین کرمانی)، ۱۴۷ ر (شیخ اوحدی کرمانی)، ۱۵۰ ر (شیخ اوحدالدین کرمانی)، ۱۵۱ ر (اوحد کرمانی)، ۱۵۶ ر (شیخ اوحدالدین کرمانی)، ۱۸۷ ر، ۱۹۰ ر (شیخ اوحدالدین)، ۲۳۵ ر (اوحد کرمانی)
 شیخ برهان الدین گنجه‌ای، ۱۵ ر (برهان گنجه‌ای)، ۲۸ ر (شیخ برهان)، ۱۱۳ پ، ۱۷۴ ر (برهان گنجه)، ۲۰۶ ر، ۲۱۱ پ، ۲۵۰ ر (شیخ برهان)
 شیخ تاج الدین اشنوی، ۱۴۸ ر (شیخ تاج الدین)
 شیخ حمید شروانی، ۱۲۳ پ

۱. در اصل: سفراینی.

۲. در نزهة المجالس با عنوان «شهاب کاغذی» ثبت شده است (ص ۱۸۵، ش ۵۷۹).

شیخ شهاب الدین مقتول سهروردی، ۱۰۶ر (شیخ شهاب)، ۱۵۶ر (شهاب الدین مقتول)، ۲۳۲پ
(شیخ شهاب الدین سهروردی)
شیخ عزالدین محمود کاشانی، ۱۰۷پ (شیخ عزالدین کاشانی)^۱
شیخ علی، ۲۳۳ر
شیخ مجدالدین بغدادی، ۱۱۰ر، ۱۱۰پ (شیخ مجدالدین بغدادی)، ۱۳۰ر (شیخ مجد بغدادی)،
۱۳۴ر (مجد بغدادی)، ۱۳۸ر (مجدالدین بغدادی)، ۱۸۲پ (مجد بغدادی)
شیخ نجم الدین حمد سیمگر^۲، ۱۴۸پ (شیخ نجم الدین)
صاحب شمس الدین ← شمس الدین جوینی (صاحب دیوان)
صاحب علاء الدین، ۱۴۴ر
صالح بیلقانی ← شرف الدین صالح بیلقانی
صانعی، ۱۱پ
صاین مراغه‌ای، ۱۹پ
صدر ابهری، ۱۲ر
صدرالدین اشنوی، ۱۳۸پ
صدرالدین خجندی، ۳پ، ۹پ، ۱۰ر (صدر خجندی)، ۱۵ر (صدرالدین خجندی)، ۲۱پ، ۲۲ر،
۲۶ر، ۲۹ر، ۳۲ر (صدر خجندی)، ۴۸پ (امام صدر)، ۵۸ر، ۶۰ر، ۶۵پ، ۶۶پ، ۶۸پ، ۱۱۱پ،
۱۲۳ر، ۱۳۱ر، ۱۳۴پ (صدر خجندی)، ۱۴۹ر (صدرالدین خجندی)، ۱۵۱ر (صدر خجندی)،
۱۵۹ر، ۱۷۱پ (صدرالدین خجندی)، ۱۷۹پ، ۱۸۳ر، ۱۸۶ر، ۱۸۹پ، ۱۹۱ر، ۱۹۶ر، ۲۰۵پ،
۲۱۶پ، ۲۳۱پ، ۲۳۳پ، ۲۴۵پ، ۲۵۳پ، ۲۵۶ر، ۲۵۸ر، ۲۵۸پ، ۲۵۹ر (صدر خجندی)
صدرالدین زنجانی، ۲۴پ (صدر زنجانی)، ۵۸پ (صدر زنجانی)، ۶۶ر (صدرالدین زنجانی)،
۶۹ر (صدر زنجانی)، ۱۴۹ر (صدرالدین زنگانی)، ۲۰۳ر (صدر زنجانی)
صدرالدین کرمانی، ۱۰۸پ
صدرالشریعه بخاری، ۴۸پ (صدر شریعه بخاری)، ۱۲۱پ (صدر شریعت)، ۱۳۱ر (صدر شریعه)
صدر بخاری^۳، ۲۱۹پ، ۲۲۳پ

۲۶

آینه پژوهش | ۲۱۹
سال ۳۷ | شماره ۳
مرداد و شهریور ۱۴۰۵

۱. جناب ایمانی این شخص را با عزالدین عبدالعزیز کاشانی مؤلف روضة الناظر یکسان گرفته است («دستنویسی دیگر از نزهة المجالس»، ۲۲۲، پانویس ۴). عزالدین عبدالعزیز، ادیب بوده است، نه شیخ. رباعی که به نام شیخ عزالدین نقل شده: «دل گفت مرا علم لدنی هوس است»، در منابع متعدد به نام عزالدین محمود کاشانی (د. ۷۳۵ق) مؤلف کتاب مصباح الهدایة نقل شده است، از جمله در روضة الناظر خود عزالدین عبدالعزیز کاشانی (برگ ۲۲۶ر).
۲. نام کامل او را از نزهة المجالس (ص ۱۱۱، ش ۳۲) و توضیحات مرحوم دکتر ریاحی در مقدمه کتاب (ص ۹۸-۹۹) گرفته‌ایم.
۳. در نزهة المجالس، رباعی نخست به نام صدر لر بختیاری (ص ۲۷۹، ش ۱۳۴۹) و رباعی دوم به اسم قاضی (ص ۵۶۹، ش ۳۷۶۶) است.

صدر حلوائی، ۱۹۶پ

صدر خجندی ← صدرالدین خجندی

صدر زنجانی ← صدرالدین زنجانی

صدر شریعت ← صدرالشریعه بخاری

صرافی، ۶۶ر

صفی الدین بیلقانی، ۲ر (صفی بیلقانی)، ۵۱ر (صفی الدین)، ۲۱۳ر (صفی)

طغانشاه، ۳۰پ (طغانشاه)، ۱۹۷ر (طوغانشاه)

طلحه ← ابوالحسن طلحه مروزی

طوغانشاه ← طغانشاه

ظہیرالدین شفروہ، ۸پ (ظہیر شفروہ)، ۱۹ر (امام ظہیرالدین)، ۲۳ر (ظہیر شفروہ)، ۹۴ر، ۲۱۳ر،

۲۲۰پ (ظہیر شفروہ)

ظہیرالدین فاریابی، ۱۶ر، ۷۳پ، ۹۲پ، ۹۶ر، ۱۲۳پ، ۱۴۱ر، ۱۴۲ر (ظہیر فاریابی)، ۱۴۲پ

(ظہیرالدین فاریابی)، ۱۵۲پ، ۱۵۷پ (ظہیر فاریابی)، ۱۵۸پ (ظہیرالدین فاریابی)، ۱۷۴پ،

۱۸۲ر، ۲۰۴ر، ۲۱۲پ (ظہیر فاریابی)، ۲۱۹پ (ظہیرالدین)، ۲۳۲ر، ۲۴۶ر (ظہیر فاریابی)

ظہیر حویجی، ۱۷۹ر

ظہیر طوسی، ۲۳۱ر

عایشه سمرقندیہ، ۲۶ر، ۲۷ر، ۱۳۴پ، ۱۸۶پ، ۲۴۷پ

عایشه کاتبیہ، ۲۹ر

عایشه مقریہ، ۱۰پ، ۶۲ر

عبایی ← عیانی

عبدالرزاق اصفهانی ← جمال عبدالرزاق

عبدالعزیز گنجہ ای، ۱۶۹ر

عبدالله، ۴۸ر، ۵۱ر

عبدالله قشیری، ۱۰۱ر

عبدالواسع جبلی، ۲۰۳ر

عز اصفهانی، ۲۰۳پ

عزالدین ابوالبقا، ۶۹پ (عز ابوالبقا)

عزالدین شفروہ، ۲۷پ (عزالدین شفروہ)، ۳۲پ، ۳۷پ (عزالدین شفروہ)، ۱۸۹پ (عزالدین شفروہ)

عزالدین طغرای، ۱۴۷پ

عزالدين على شروانى، ۲۴ پ (عزّ شروانى)، ۳۲ پ (عزالدين شروانى)، ۳۳ پ (عزالدين على شروانى)، ۴۰ پ (عزّ شروانى)، ۷۰ ر (عزالدين)، ۸۰ ر (عز شروانى)، ۱۱۱ پ (عزالدين شروانى)، ۱۱۶ ر (على شروانى)، ۱۴۷ پ (عزالدين شروانى)، ۱۷۸ پ، ۱۷۹ پ، ۱۸۱ پ (على شروانى)، ۲۰۶ ر (عزيز شروانى)، ۲۲۹ پ (على شروانى)، ۲۵۸ ر (عزالدين شروانى)

عزالدين كاشانى ← شيخ عزالدين محمود كاشانى

عزّ همدانى^۱، ۱۷۲ ر

عيزالدين اصفهاني، ۲۴۸ ر

عيزالدين على ← عيزالدين على شروانى

عيزالدين على شروانى، ۱۰ پ، ۱۸ ر، ۴۱ پ، ۹۱ پ، ۹۴ ر (عزيز شروانى)، ۱۹۸ ر (عيزالدين على)، ۱۲۷ پ (عيزالدين شروانى)، ۱۵۶ پ (عيزالدين على شروانى)

عزيز شروانى ← عيزالدين على شروانى

عزيز شفروه، ۱۰۱ پ (عزيز شفروه)، ۱۵۲ ر (عزيز شروه)

عزيز كحال، ۹۲ ر، ۱۹۷ پ

عضدى، ۲۶ ر، ۲۵۶ ر

عطار ← فريدالدين عطار

عطايى، ۱۰۵ ر

علاء الدوله، ۲۲۳ ر

علاء الدين ← صاحب علاء الدين

علاء الدين ← ملك علاء الدين

علاء الدين خوارى، ۲۵۶ پ

علاء الدين كبود جامه، ۱۰۶ ر

علاى غورى، ۲۱ پ

على ابن حسن باخرزى، ۱۰۰ پ، ۱۰۱ ر (على بن الحسن)، ۱۳۲ پ (على بن حسن)، ۲۵۱ پ (على بن الحسن)

بن الحسن

على خراسانى ← على شير خراسانى

على سلمويه، ۱۲۲ پ

على شروانى ← عزالدين على شروانى

على شير خراسانى، ۱۷۵ پ (على شير خراسانى)، ۱۸۵ ر (على خراسانى)

۱. ممكن است وى همان عزالدين همدانى باشد كه حمد مستوفى نام او را در شمار شاعران آورده است (تاريخ گزيده، ۷۳۹).

عماد، ۱۷۲ ر

عمادالدین، ۱۵۱ پ، ۲۰ پ

عماد خویی، ۱۳ پ، ۱۲۳ ر

عماد دبیر، ۲۱۵ پ

عماد شرف، ۵۸ ر، ۱۷۴ ر

عماد شروانی، ۲۴۸ پ

عماد شهریاری، ۲۱۹ پ (شهریاری)

عماد غزنوی، ۴۹ ر، ۷۲ پ، ۲۰۴ پ، ۲۵۰ پ، ۲۵۲ پ

عماد فارسی، ۷۳ پ

عماد گنجه، ۷۳ پ

عماد محمود، ۲۱۸ پ

عماد نشابوری، ۲۳۰ پ

عمادی، ۵۹ ر

۲۹

آینه پژوهش | ۲۱۹

سال ۳۷ | شماره ۳

مرداد و شهریور ۱۴۰۵

عمر خیام نیشابوری، ۱۳۶ پ، ۱۴۶ ر، ۱۴۶ پ، ۱۴۸ پ، ۱۵۸ پ، ۲۰۶ پ (عمر خیام)، ۲۳۵ پ
(ندانم کراست)^۱

عمر گنجه ای ← امیر نجیب الدین عمر گنجه ای

عنصری، ۲۶ ر

عیاضی، ۲۷ ر

عیانی گنجه ای، ۱۷ ر، ۹۲ پ (عیانی)، ۲۱۲ پ، ۲۲۱ ر (عیانی گنجه ای)

غزنوی، ۱۱۱ پ

فاخری، ۲۳۴ ر

فاضله، ۹۶ ر

فتوحی، ۲۴۵ ر

فخرالدین اسعد گرگانی، ۷۵ ر، ۱۸۴ ر (فخر گرگانی)

فخر اصفهانی ← فخرالدین فخری اصفهانی

فخرالدین خالد هروی، ۳۲ ر (خالد هروی)، ۳۵ ر (خالد هروی)، ۴۹ ر (خالد هروی)، ۱۱۳ ر (فخر

خالد)، ۱۷۷ پ (خالد هروی)، ۱۹۰ ر (فخرالدین معزی^۲)، ۲۵۸ پ (فخر خالد خالدي)

۱. رباعیاتی که در نزهة المجالس با عنوان «حکیم عمر خیام» آمده (ص ۶۰۰-۶۰۱)، در این نسخه با عنوان مجهول درج شده است.

۲. کذا در اصل. کاتب نام معزی را که مربوط به رباعی بعد بوده، اشتباهاً در دنباله نام فخرالدین خالد آورده است.

فخرالدین غوری، ۶۱ پ
 فخرالدین فخری اصفهانی، ۲۱ ر (فخری اصفهانی)، ۱۴۰ پ، ۲۰۱ ر (فخر اصفهانی)، ۲۵۷ پ
 (فخری اصفهانی)
 فخرالدین مبارکشاه مروودی ← ملک فخرالدین مبارکشاه مروودی
 فخرالدین معزی^۱، ۱۹۰ ر
 فخر رازی ← امام فخرالدین رازی
 فخر گرگانی ← فخرالدین اسعد گرگانی
 فخر مبارکشاه ← ملک فخرالدین مبارکشاه مروودی
 فخر مراغه‌ای، ۲۱۶ ر
 فخر مستوفی، ۱۸۴ ر، ۱۹۶ پ
 فخر نقاش، ۱۷۹ پ
 فخری اصفهانی ← فخرالدین فخری اصفهانی
 فرشید^۲ سرخسی، ۲۵۲ ر
 فریدالدین عطار^۳، ۲۵ ر، ۱۰۷ پ (فریدالدین عطار)، ۱۰۹ پ (فرید عطار)، ۱۴۵ پ (فریدالدین عطار)، ۱۵۰ پ، ۲۱۴ پ، ۲۳۹ ر (فرید عطار)
 فرید خوارزمی، ۵۸ پ
 فقیه نجاشی ← خواجه فقیه نجاشی
 فلکی شروانی، ۴ ر (فلکی شروانی)، ۶۶ پ (فلک شروانی)
 قاضی، ۳۴ ر، ۱۸۵ ر
 قاضی ابوالمجد، ۱۵ پ، ۹۷ پ
 قاضی تفلّیسی، ۸۷ ر
 قاضی حمیدالدین بلخی، ۶۷ پ (قاضی حمید بلخی)

۳۰

آینه پژوهش | ۲۱۹
 سال ۳۷ | شماره ۳
 مرداد و شهریور ۱۴۰۵

۱. این نام حاصل ادغام نام دو شاعر است: فخرالدین خالد و معزی. در نزهة المجالس رباعی‌های این دو شاعر پشت سر هم با دو عنوان جداگانه آمده است (ص ۵۲۸، ش ۳۴۲۸).
 ۲. آقای ایمانی این نام را «رشید» خوانده است («دستنویسی دیگر از نزهة المجالس»، ۲۲۱). در نسخه، فرشید است نه رشید.
 ۳. به نام عطار یک رباعی در نزهة المجالس آمده (ص ۲۷۰، ش ۱۲۷۵) و وی ربطی به عطار نیشابوری ندارد و به احتمال زیاد از همشهریان مؤلف نزهة المجالس بوده است (رک. زبور پارسی، ۹۵-۹۶). همین رباعی، با یک رباعی اختلاف در سفینه رباعیات استانبول به نام فرید عطار است (برگ ۲۱۴ پ): «آویخته زلف تو دلاویز بود». غیر از این، مابقی رباعیاتی که به نام فریدالدین عطار آمد، خاص این متن هستند و در نزهة المجالس نشانی از آن‌ها نمی‌یابیم. اما هیچ یک از این رباعیات، به مختارنامه عطار تعلق ندارند؛ جز این رباعی: «گفتم ز فنای خود چنانم که میرس» (سفینه رباعیات استانبول، برگ ۱۰۷ پ؛ مختارنامه، ۱۲۷).

قاضی ساوه، ۱۳۰ پ

قاضی شمس‌الدین اقطع بیلقانی، ۳۴ ر، ۶۹ پ (شمس اقطع)، ۱۰۱ ر (قاضی اقطع)

قاضی قزوین، ۱۰۵ پ

قاضی کمال‌الدین مراغه‌ای، ۹ پ، ۱۵ پ، ۳۸ ر (کمال مراغه)، ۴۹ ر (قاضی کمال)، ۱۰۹ ر (قاضی

کمال‌الدین مراغه‌ای)، ۱۵۵ ر (کمال مراغه‌ای)، ۱۶۳ پ (کمال‌الدین مراغه‌ای)، ۱۶۸ ر (قاضی

کمال‌الدین مراغه‌ای)، ۲۰۴ پ (کمال مراغه‌ای)، ۲۵۳ ر (قاضی کمال)

قاضی گنجه، ۲۲۳ پ

قاضی مجد، ۱۷۳ پ

قاضی نجم، ۲۱۵ پ

قطب‌الدین اهری، ۱۳ پ (قطب اهری)

قطب‌الدین عتیقی، ۶۱ پ (قطب عتیقی)، ۸۷ پ (قطب‌الدین عتیقی)، ۱۴۲ ر (قطب عتیقی)

قوام‌الدین قوامی گنجه‌ای، ۱۷۴ ر (قوامی گنجه‌ای)، ۱۸۷ پ (قوام گنجه‌ای)

کافی ظفر همدانی، ۴۳ ر (کافی همدانی)، ۵۲ ر (کافی ظفر)

کافی همدانی ← کافی ظفر همدانی

کامل لبنانی، ۲۱۵ ر، ۲۲۱ پ

کریم‌الدین نیشابوری، ۱۸۱ ر

کمال اسعد ← کمال‌الدین اسعد بن زیاد اصفهانی

کمال اسماعیل ← کمال‌الدین اسماعیل اصفهانی

کمال اصفهانی ← کمال‌الدین اسماعیل اصفهانی

کمال الاسلام عبدالله خجندی، ۹ پ (کمال خجندی)، ۱۴۸ ر (کمال الاسلام خجندی)، ۱۵۹ پ

(کمال‌الدین خجندی)، ۲۱۱ ر (کمال الاسلام)، ۲۱۹ ر (کمال خجندی)

کمال‌الدین اسعد بن زیاد اصفهانی^۱، ۵۶ پ (کمال زیاد)، ۹۱ ر (اسعد اصفهانی)، ۱۵۱ ر

(کمال‌الدین اسعد)، ۱۵۲ ر (کمال اسعد)، ۱۵۹ پ (کمال‌الدین زیاد)، ۱۷۹ ر، ۱۸۰ پ، ۲۲۳ پ،

۲۵۰ ر (کمال زیاد)

کمال‌الدین اسماعیل اصفهانی، ۴ پ، ۵ ر (کمال اسماعیل)، ۸ پ (کمال اصفهانی)، ۱۲ ر، ۱۴ ر،

۱۶ پ، ۲۰ ر، ۲۱ پ، ۲۳ ر، ۲۹ پ، ۳۱ ر، ۳۵ پ، ۳۷ ر (کمال اسماعیل)، ۳۸ ر، ۳۹ ر (کمال اصفهانی)،

۳۹ پ (کمال اسماعیل)، ۴۰ پ (کمال اصفهانی)، ۴۳ ر، ۴۶ ر، ۴۸ ر، ۵۵ ر، ۶۱ ر، ۶۲ ر، ۶۶ پ (کمال

۱. منابع فارسی از او به عنوان کمال‌الدین زیاد، یاد کرده‌اند (رک. لباب الالباب، ۲۲۶-۲۲۷؛ تاریخ‌الوزراء قمی، ۲۵۶). زیاد، نام پدر

اوست و کمال زیاد همچون مسعود سعد است، یعنی کمال فرزند زیاد. نام او، چنان‌که ابن فوطی آورده، اسعد بوده است:

کمال‌الدین ابوالفضل اسعد بن زیاد اصفهانی (مجمع‌الآداب، ۴: ۱۲۶).

اسماعیل)، ۷۰ پ (کمال الدین اسماعیل)، ۷۱ ر (کمال اسماعیل)، ۸۴ پ (مولانا کمال الدین اسماعیل)، ۸۸ پ، ۹۰ ر (کمال الدین اسماعیل)، ۹۲ ر، ۹۴ پ، ۹۵ پ (کمال اسماعیل)، ۹۹ پ (کمال الدین اسماعیل)، ۱۰۲ ر، ۱۰۳ ر (کمال اسماعیل)، ۱۰۸ پ (کمال الدین اسماعیل)، ۱۱۴ پ، ۱۱۵ ر، ۱۲۱ پ، ۱۲۷ پ، ۱۲۹ پ، ۱۳۳ ر، ۱۳۸ پ (کمال اسماعیل)، ۱۳۹ پ (کمال الدین اسماعیل)، ۱۴۱ پ (کمال اسماعیل)، ۱۴۲ پ (کمال الدین اسماعیل)، ۱۴۳ پ-۱۴۴ ر، ۱۵۳ ر، ۱۵۵ ر، ۱۵۷ ر، ۱۶۱ ر (کمال اسماعیل)، ۱۶۴ پ (کمال الدین اسماعیل)، ۱۸۸ ر، ۱۹۰ پ، ۱۹۲ ر، ۱۹۵ پ (کمال اسماعیل)، ۱۹۸ ر (کمال اصفهانی)، ۲۰۰ ر (کمال اسماعیل)، ۲۰۱ ر، ۲۰۱ پ (کمال الدین اسماعیل)، ۲۰۴ ر، ۲۰۵ ر (کمال اسماعیل)، ۲۰۶ ر (کمال اصفهانی)، ۲۰۶ پ، ۲۰۷ ر (کمال الدین اسماعیل)، ۲۰۷ ر (کمال اسماعیل)، ۲۰۸ ر، ۲۰۸ پ (کمال الدین اسماعیل)، ۲۱۷ پ، ۲۳۴ ر، ۲۴۴ پ، ۲۴۸ ر، ۲۴۹ ر، ۲۵۰ پ، ۲۵۲ پ، ۲۵۴ ر، ۲۵۷ پ، ۲۵۸ ر، ۲۶۲ ر، ۲۶۲ پ (کمال اسماعیل)

کمال الدین خجندی ← کمال الاسلام عبدالله خجندی

کمال الدین زیاد اصفهانی ← کمال الدین اسعد بن زیاد اصفهانی

کمال بن عزیز، ۷۴ ر

کمال تغلیسی، ۲۰۴ پ

کمال خلیل، ۳ پ (کمال خلیلی)، ۵۳ پ (کمال خلیل)

کمال زیاد ← کمال الدین اسعد بن زیاد اصفهانی

کمال کحال^۱، ۲۱۵ ر، ۲۲۲ ر

کمال مراغه ← قاضی کمال الدین مراغه‌ای

کمال نهاوندی^۲، ۲۵۲ ر

کمال همدانی، ۷۱ ر، ۸۵ ر

کیکوس، ۱۷۸ ر

لطیفی تغلیسی، ۱۱۶ ر

لؤلؤ سمرقندی، ۱۲۲ پ، ۱۲۶ پ (لؤلؤی)، ۱۷۸ ر (لؤلؤ)

مبارکشاه ← فخرالدین مبارکشاه

مجدالدین^۳، ۲۰۷ ر

۱. ابن فوطی از شخصی به نام کمال الدین ابوسعید خوارزمی کحال یاد کرده است (مجمع الآداب، ۴: ۱۶۹). ممکن است همین شخص باشد.

۲. ابن فوطی از شاعری به نام کمال الدین ابوالخیر احمد نهاوندی نام برده و دو بیت شعر عربی از او نقل کرده است (مجمع الآداب، ۴: ۱۱۱).

۳. در نزهة المجالس به اسم «مجد تاییدی» ضبط شده است (ص ۲۶۶، ش ۱۲۴۱).

مجدالدین بغدادی ← شیخ مجدالدین بغدادی

مجدالدین زنگی، ۳۹ پ

مجدالدین همگر شیرازی، ۶۱ پ، ۷۲، ۱۴۲ پ، ۱۵۷ پ، ۲۲۵، ۲۴۴ پ، ۲۵۷، ۲۵۷ پ (مجد همگر)

مجد بیلقانی^۱، ۱۷۶ پ (← مجیر بیلقانی)

مجد خاندان^۲، ۵ پ

مجد طایی، ۲۵۴ پ

مجد همگر ← مجدالدین همگر شیرازی

مجیرالدین بیلقانی، ۱۱ پ، ۱۲ پ، ۱۳ پ، ۳۰ پ، ۳۴، ۴۳، ۴۶ پ، ۵۹ پ (مجیر بیلقانی)، ۹۱ پ

(مجیرالدین بیلقانی)، ۱۰۶، ۱۷۳ (مجیر بیلقانی)، ۱۷۶ پ (مجد بیلقانی)، ۱۸۲ پ، ۲۰۲ پ،

۲۱۶، ۲۳۰ پ، ۲۳۴ ر (مجیر بیلقانی)

محبت، ۳۰ پ

محرمی ← بدرالدین محرمی

محمد طبیب اردبیلی، ۱۷۹ پ، ۲۱۹ پ (محمد اردبیلی)

محمود ابهری ← رفیع الدین محمود ابهری

محمود کاشانی ← شیخ عزالدین محمود کاشانی

مختص گنجه‌ای، ۲۱۴ ر

مرزبان اصفهانی، ۱۸ پ

مسعود رازی، ۲۳۵ ر

مسعود سعد سلمان، ۱۷۸ ر (مسعود)، ۱۸۹ ر (مسعود سعد)

مشرف، ۳۲ ر

مظفر تبریزی، ۱۴ پ، ۱۰۱ ر

معزی ← امیر معزی نیشابوری

معین الدین بختیار، ۱۹ پ (معین الدین)، ۲۶ پ (معین)، ۴۷ پ (معین بختیار)، ۱۰۹ ر

(معین الدین بختیار)، ۱۱۴ ر (معین بختیار)، ۱۴۳ ر (معین الدین بختیار)

معین طنطرازی، ۸ پ، ۱۰، ۱۵، ۲۱۷ پ

ملک علاء الدین، ۲ پ (ملک علاء الدین)، ۲۴۸ پ (علاء الدین)

ملک فخرالدین مبارکشاه مروودی، ۳ ر (فخر مبارکشاه)، ۱۰، ۲۱ ر (فخر مبارکشاه)،

۲۹ ر (ملک مبارکشاه)، ۳۰، ۳۱، ۳۳، ۳۳ پ (مبارکشاه)، ۴۰ ر (فخر مبارکشاه)، ۵۲ پ،

۱. در نزهة المجالس به نام مجیر بیلقانی است (ص ۱۸۵، ش ۵۸۲).

۲. نام شاعر در نزهة المجالس «مجدالدین جاندار» است (ص ۳۵۴، ش ۲۰۰۴).

۵۸ پ، ۶۲ پ، ۶۳ پ، ۶۹ پ (مبارکشاه)، ۷۵ ر (ملک فخرالدین)، ۱۰۱ ر (مبارکشاه)، ۱۰۸ پ
 (فخرالدین مبارکشاه)، ۱۱۲ ر (ملک مبارکشاه)، ۱۵۴ پ (مبارکشاه)، ۱۶۹ پ (فخرالدین
 مبارکشاه)، ۱۹۱ ر، ۱۹۵ پ، ۲۱۳ پ، ۲۱۴ پ، ۲۲۱ ر، ۲۳۱ ر، ۲۳۳ پ (مبارکشاه)، ۲۴۵ ر (فخر
 مبارکشاه)، ۲۴۸ پ، ۲۴۹ پ (مبارکشاه)، ۲۵۰ ر (ملک فخرالدین)، ۲۵۲ پ (مبارکشاه)
 ملک مازندران، ۴۰ ر
 ملک مبارکشاه ← ملک فخرالدین مبارکشاه مروودی
 موفق الدین سراج، ۱ پ (موفق السراج)، ۶۵ پ، ۱۱۲ ر، ۲۴۵ پ (موفق سراج)، ۲۴۹ پ (سراج)^۱
 مهدی^۲ نیشابوری، ۲۱۲ پ
 مهذب، ۲۱۴ پ
 مهذب شروانی، ۷۴ ر، ۱۲۱ ر، ۲۲۳ ر
 مهذب نیشابوری، ۹۴ ر، ۱۳۲ ر
 مهستی، ۲ ر، ۵ ر، ۱۰ ر، ۱۹ پ، ۲۳ پ، ۳۰ ر، ۳۱ ر، ۳۹ پ، ۴۰ ر، ۴۱ ر، ۴۹ پ، ۵۱ ر، ۶۳ ر، ۶۸ ر، ۷۱ ر،
 ۸۹ پ، ۹۲ پ، ۹۸ ر، ۱۰۵ ر، ۱۰۶ ر، ۱۱۶ ر، ۱۲۵ ر، ۱۳۳ ر، ۱۳۴ پ، ۱۵۲ پ، ۱۶۹ پ، ۱۸۳ ر، ۱۸۵ ر،
 ۱۹۸ ر، ۲۰۵ ر، ۲۱۳ ر، ۲۱۴ ر، ۲۲۳ ر، ۲۳۱ ر، ۲۳۱ پ، ۲۳۸ ر، ۲۵۵ ر
 نجاشی ← خواجه فقیه نجاشی
 نجم الدین طرفی، ۴۷ ر (نجم الدین طرفی)، ۱۹۸ ر (نجم طرفی)^۳
 نجم گنجه ای، ۲۳ پ
 نجیب عمر گنجه ای ← امیر نجیب الدین عمر گنجه ای
 نجیب گنجه ای ← امیر نجیب الدین عمر گنجه ای
 نجیب محمد، ۲۳۴ پ
 نجیب هروی، ۹ ر
 نصیرالدین طوسی ← خواجه نصیر
 نظام الدین محمود، ۱۲ پ
 نظام الملک، ۲۳۵ پ
 نظامی^۴ گنجه ای، ۱۳ ر (نظامی گنجه)، ۲۹ پ (نظام گنجه)، ۳۱ پ (نظامی گنجه)، ۳۸ ر (نظام
 گنجه)، ۵۹ پ (نظامی گنجه)

۱. در نزهة المجالس به نام موفق سراج است.
 ۲. ممکن است مهدی تغییر یافته مهذب باشد. در نزهة المجالس این رباعی نیست.
 ۳. این رباعی در نزهة المجالس به نام نجم طوفی نقل شده است (ص ۵۸۴، ش ۳۸۹۴).
 ۴. در رباعی که با عنوان «نظام گنجه» نقل شده، در نزهة المجالس با عنوان «نظامی» ثبت است (ص ۴۳۰، ۴۱۱).

نفیس شروانی، ۱۸۰، ۲۲۰ ر^۱

نورالدین عثمان، ۲۵۸ ر

وحید شروانی، ۲۴ پ

ولی خراسانی، ۲۲ پ

هارون مراغه‌ای ← امام شرف‌الدین هارون مراغه‌ای

یحیی بنیاد، ۶۰ ر

یمین اصفهانی ← یمین‌الدین سبط اصفهانی

یمین‌الدین سبط اصفهانی، ۴، ۳۱ پ، ۳۲ پ، ۳۷ ر، ۳۷ پ، ۶۹ ر، ۹۲ ر، ۹۴ ر، ۱۱۱ ر، ۱۱۲ ر، ۱۲۴ ر،

۱۲۵ پ، ۱۲۹ ر، ۱۳۲ ر، ۱۳۸ ر (یمین اصفهانی)، ۱۵۹ ر (یمین‌الدین سبط)، ۱۵۹ پ (یمین‌الدین

اصفهانی)، ۱۸۹ ر، ۱۹۲ پ، ۱۹۷ ر، ۲۰۳ پ، ۲۳۴ پ، ۲۵۵ ر (یمین اصفهانی)

۳۵

آینه پژوهش | ۲۱۹

سال ۳۷ | شماره ۳

مرداد و شهریور ۱۴۰۵

۱. این رباعی در نزهة المجالس به نام «تفلیسی شروانی» مضبوط است (ص ۲۸۰، ش ۱۳۵۶) و دکتر ریاحی در مقدمه کتاب در بخش معرفی شاعران، مدخلی جداگانه به تفلیسی شروانی اختصاص داده است. از سفینه رباعیات استانبول دانسته می‌شود که تفلیسی، حاصل خطای کاتب نزهة المجالس است و درست آن، نفیس است.

فهرست منابع

الف) کتاب‌های چاپی و خطی

- تاریخ الوزراء، نجم‌الدین ابوالرجاء قمی، به کوشش محمدتقی دانش‌پژوه، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۶۳
- تاریخ گزیده، حمدالله مستوفی قزوینی، به تصحیح عبدالحسین نوایی، تهران، انتشارات امیرکبیر، چاپ دوم: ۱۳۶۲
- خلاصة الاشعار فی الرباعیات، گردآورده ابوالمجد محمد بن مسعود تبریزی، تصحیح و تحقیق سید محمد عمادی حائری، تهران، انتشارات هرمس، ۱۴۰۱
- دیوان اثیرالدین اخسیکتی، تصحیح محمود براتی خوانساری، تهران، انتشارات سخن، ۱۳۹۸
- رسائل العشاق و وسائل المشتاق، مسعود بن احمد سیفی نیشابوری، چاپ عکسی به کوشش جواد بشری، تهران، بنیاد موقوفات افشار با همکاری انتشارات سخن، ۱۳۹۹
- روضه الناظر و نزهة الخاطر، عبدالعزيز کاشانی، شماره FY766 کتابخانه دانشگاه استانبول، بدون رقم، نسخ سده هشتم ق، ۳۰۳ برگ
- سفینه اشعار، دستنویس شماره ۹۰۰ کتابخانه مجلس شورای اسلامی، بدون رقم کاتب، سده هشتم ق، ۲۷۹ برگ
- سفینه رباعیات استانبول، دستنویس شماره FY1203 کتابخانه دانشگاه استانبول، اول و آخر افتاده، بدون رقم، سده نهم ق، ۲۶۲ برگ
- فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دانشگاه استانبول، توفیق سبحانی، حسام‌الدین آق سو تهران، پژوهشگاه علوم انسانی، و مطالعات فرهنگی ۱۳۷۴
- لباب الالباب، محمد عوفی، به کوشش سعید نفیسی، تهران، کتابفروشی علمی، ۱۳۳۵
- مجمع الآداب فی معجم الالقاب، کمال‌الدین ابوالفضل عبدالرزاق ابن احمد المعروف بابن فوطی الشیبانی، تحقیق محمد الکاظم، تهران، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۴۱۵ ق، ۱۳۷۴ ش، ۶ ج
- مختارنامه، فریدالدین عطار نیشابوری، تصحیح محمدرضا شفیعی کدکنی، تهران، انتشارات سخن، چاپ دوم: ۱۳۷۵
- مهرستی زیبا، تألیف فریتز مایر، ویسبادن، ۱۹۶۳ م
- مهرستی گنجه‌ای: بزرگ‌ترین زن شاعر رباعی سرا، معین‌الدین محرابی، سوئد، انتشارات باران، ۱۳۷۳؛ تهران، نشر توس، ۱۳۸۲
- نزهة المجالس، جمال خلیل شروانی، تصحیح محمد امین ریاحی، تهران، انتشارات زوار، ۱۳۶۶
- _____، دستنویس شماره ۱۶۶۷ کتابخانه علی‌امیر جاراالله (استانبول)، کتابت اسماعیل بن اسفندیار ابهری در ۲۵ شوال ۷۳۱ ق، ۱۱۸ برگ

ب) مقالات

- «تعلیقاتی بر نزهة المجالس»، سیدعلی میرافضلی؛ آینه پژوهش، سال ۳۵، شماره اول (پیاپی ۲۰۵)، فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۳، ۳۷۷-۴۰۵
- «دستنویس دیگری از نزهة المجالس (مجموعه رباغیات کتابخانه دانشگاه استانبول)»، بهروز ایمانی، به یاد افشار، به کوشش جواد بشری، تهران، انتشارات بنیاد موقوفات افشار، دفتر دوم، ۱۴۰۲، ۲۱۵-۲۷۳
- «معرفی و بررسی منابع فریتز مایر در کتاب مهستی زیبا»، سیدعلی میرافضلی، یکی از موی مرد شهنامه‌دان (جشن نامه دکتر سجاد آیدنلو)، به کوشش رضا غفوری، قم، نشر ادبیات، ۱۴۰۴، ۹۶۸-۹۹۵
- «مهستی شناسی»، مریم مشرف، نامه فرهنگستان، سال هفتم، شماره ۱ (پیاپی ۲۵): خرداد ۱۳۸۴، ۸۵-۱۰۱
- «نزهة المجالس»، سیدعلی میرافضلی، دانشنامه زبان و ادب فارسی، به سرپرستی اسماعیل سعادت، تهران، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، جلد ششم، ۱۳۹۵، ۴۳۴-۴۳۷
- «نزهة المجالس و علاءالدین فریبرز شروانشاه»، سیدعلی میرافضلی، آینه پژوهش، سال سی و ششم، شماره دوم (پیاپی ۲۱۲): خرداد و تیر ۱۴۰۴، ۷۱-۸۸

